

neer je de krant een paar keer als leermiddel hebt gebruikt. Als je eenmaal aan deze werkwijze gewend bent, blijkt de krant dagelijks boordevol te staan met artikelen die je voor allerlei vakgebieden kan gebruiken.

Nu, enkele maanden later, is de krant als leermiddel eigenlijk de gewoonste zaak van de wereld ge-

worden en gebruiken we hem als aanvulling bij de methodes.

Op het ogenblik proberen de kinderen naar aanleiding van nieuw aangeboden leerstof zelf lessen te maken met behulp van krante-artikelen. Hoe de resultaten daarvan zullen zijn en waar dat heen zal leiden, moet de toekomst ons leren.

Willem Mooijman

NOG MEER KRANTEN IN DE KLAS

Waarom zou je kranten in de klas halen? In ieder geval omdat kranten (meestal) gratis materiaal leveren voor wandversieringen, verkleedingen, proppen, poppenvulling, illustratie en verhaaltjes, bijvoorbeeld. Verder omdat kranten je een kijk op de wereld willen geven en het geen kwaad kan om op school 's te kijken hoe die kijk gericht wordt. Niet alleen kranten maar ook tijdschriften, niet alleen de krant op de lagere school, maar ook elders in het onderwijs. Daar gaat dit stuk over.

De stichting *Krant in de Klas* (KIK) bestaat sinds januari 1976 en heeft nu vier boeken en een aantal kranten en brochures uitgegeven. Het doel van KIK is: 'het helpen ontwikkelen van de vaardigheid tot lezen en hanteren van het dagblad bij leerlingen van 10 tot 18 jaar'. Dat is houterig Nederlands, maar dat kan KIK niet helpen. KIK is een geesteskindje van de Vereniging De Nederlandse Dagbladpers en al bestaat het bestuur uit '5 vertegenwoordigers uit dagbladland en 5 vertegenwoordigers van het onderwijsveld', dan zal de doelstelling toch wel bedacht zijn door het bestuur van De Nederlandse Dagbladpers, en dat is geen vereniging van schrijvers maar van directeurs.

De directies van de kranten hebben er natuurlijk wel wat voor over om een ingang te krijgen op school. Daar zitten hun toekomstige klantjes. Wie er vies van is om gebruik te maken van hun aanbiedingen, moet wel bedenken dat zijn leerlingen de tegenwoordige klantjes zijn van de uitgevers van dure schoolboeken. Het gaat erom *wat* ze aan te bieden hebben. Een leuke bijkomstigheid is dan al dat er in het colofon van de KIK-uitgaven staat: Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd. Kom daar 's om bij een schoolboek! Ik noem nu eerst de uitgaven van KIK en besteed daarna wat meer aandacht aan de laatste uitgave, die voor het lager onderwijs.

Voor *Nederlands mavo/lbo* zijn er twee docentenboeken (een voor klassen 1 en 2, een voor 3 en 4) met lesideeën en achtergrondgegevens. Bij de docentenboeken horen leerlingenboeken. Een klasepakket kost voor 25 leerlingenboeken en een docentenboek f 96,15. Voor dat geld krijg je ook nog twee weken vijf verschillende dagbladen in tweevoud toegestuurd en kan je een videoband over het maken van een krant lenen.

Voor *maatschappijleer mavo/havo/vwo* is er net zo'n set, voor dezelfde prijs.

De docentenboeken kan je ook los kopen. Dan kosten ze f 30,90 per stuk. Al het leerlingenmateriaal zit daar ook in, dus dat kan je zelf vermenigvuldigen als je dat goedkoper kan. En kranten zijn er zat, als 't eenmaal loopt.

De boeken voor *Nederlands* vind ik vaak erg schools. Er komen bijvoorbeeld nogal wat invuloefeningen in voor die de leraar kan maken door bepaalde woorden of letters weg te lakken uit een kranteknipset. Zo staan er meer ideeën in die niets te maken hebben met het verschijnsel krant, maar hoogstens met een manier om aan (soms) goedkoop lesmateriaal te komen.

De bundel voor *maatschappijleer* is veel aardiger en biedt veel mogelijkheden om thematisch te werken.

Bij de docentenboeken worden gratis brochures meegeleverd met achtergrond over fotografie, ad-

vertenties, het werk van een redactie, de techniek van de krant en het ANP. De leerlingen krijgen ook nog een KIKkrant met achtergrond over het dagbladbedrijf.

Die KIKkrant verschijnt ook met min of meer actueel nieuws. Zo is er in april een verschenen over sport en Olympische Spelen, in september een over school, en volgend jaar nog twee over (on)gezond en over politiek en verkiezingen. Een abonnement op die krant kost voor dertig exemplaren f 7,50 plus BTW en verzendkosten.

KIK levert nog voor f 50,45 dia's over de techniek van het krantenvak.

Het adres: Joh. Vermeerstraat 14, 1071 DR Amsterdam, 020 – 763366.

De krant in het lager onderwijs

De nieuwste KIK-publikatie is, zoals uit het voorgaande stuk van Henk van Noordenburg blijkt, bestemd voor de lagere school. Het docentenboek van 224 bladzijden kost f 17,50. Daarbij horen de brochures en het abonnement op vijf dagbladen. Een leerlingenwerkmapp kost f 1,75. Daar zitten een aantal dagbladen in die ook in het docentenboek voorkomen en verder materiaal waar de krant mee gemaakt wordt: ANP-kopij, layoutmateriaal en een stuk ponsband.

Als tien mensen samen zo'n boek maken, moeten ze natuurlijk compromissen sluiten. Wie een lekker maatschappijkritisch boek wil hebben, zal het hier dus niet vinden. Evenmin trouwens als degenen die een erg schools boek zoekt.

Het aardige is dat de samenstellers hun compromissen niet verstopt hebben. Dat blijkt op twee manieren.

Ten eerste bestaat het boek eigenlijk uit vier boeken. Deel A is gewijd aan kritisch lezen; deel B biedt materiaal voor een krantenproject waarin de leerlingen leren hoe een krant gemaakt wordt en tot slot zelf een krant maken; deel C geeft mogelijkheden om de krant als actueel leermiddel te gebruiken bij taal, rekenen, biologie, gezondheidsleer, aardrijkskunde, geschiedenis en expressie; deel D geeft middelen voor een thematische verwerking van krantemateriaal aan de hand van drie voorbeelden: vakantie, water, milieu. Het zijn niet alleen vier verschillende werkvormen die je hier aangeboden krijgt, het zijn werkvormen die berusten op verschillende onderwijsvisies.

De tweede manier waarop de meningsverschillen blijken, is de didactische kanttekening aan het

eind van deel C. Daar zegt een medewerker dat 'naar mijn idee aan één onderdeel pertinent te weinig aandacht is besteed. Dat is de rol, die de krant kan spelen als het gaat om bewustwordingsprocessen. Dan bedoel ik niet dat de krant die elke dag in de bus komt actuele informatie geeft met behulp waarvan je je een mening kan vormen. Daar wordt in het boek regelmatig op gewezen. Ik bedoel veel meer dat het maken van een krant door kinderen zélf een enorm goed hulpmiddel kan zijn om de kinderen zich een mening te laten vormen over zaken die hun aangaan. Het maken van die krant is dan geen doel in zichzelf, maar de gemaakte krant wordt weer onderwerp van gesprek.' Deze medewerker vertelt dan hoe hij/zij (de naam wordt niet genoemd) de leerlingen een muurkrant laat maken over de wijk waar ze in wonen en hoe de leerlingen een muurkrant kunnen maken over elkaar.

Doelstellingen bereikt?

Deel A wil de leerlingen leren 'dat het belangrijk is kranten kritisch door te nemen, zodat ze in staat zijn de informatie zodanig te hanteren, dat ze deze kunnen rangschikken op een voor hen relevante wijze'. Het is een bescheiden doelstelling. Het boek wil dat doel bereiken door te tonen hoe hetzelfde bericht in verschillende kranten wordt aangepakt en door bronnen (een interview, ANP-berichten) te vergelijken met redactionele bewerkingen. Dat lijkt me een goeie aanpak. Het aardigste in dit deel vind ik het verhaal dat een leerkracht vertelt over de opbouw van zo'n serie lessen: vanaf een louter speels begin in de onderbouw tot het opzetten van een documentatiecentrum in de zesde klas waar ook de andere leerlingen wat aan hebben.

Deel B wil 'de leerlingen kennis laten nemen van het maatschappelijk verschijnsel dat de krant is. Hen bewust maken van de rol die de krant in hun eigen leven speelt; wat er zoal in de krant staat en ze laten ervaren dat de krant een functie heeft'. Ik vind deze doelstelling enerzijds pretentius: het maatschappelijke aspect van de krant als bedrijf dat geld moet opbrengen komt maar zijdelings aan de orde. Anderzijds vind ik hem banaal: allicht heeft een krant een functie; maar dat er een verschil is tussen de functie die *zij* hem geeft en die hij heeft voor eigenaars, hoofdartikelschrijvers en adverteerders (om maar drie groepen te noemen) komt niet zo duidelijk uit de verf.

In dit deel staan ook wat rare opdrachten. Zo staat er een vraag- en antwoord oefening op blz. 28 waarbij een leerling zich verbeeldt bijvoorbeeld een schilder, melkman, agent te zijn. De hele klas moet raden welke rol de ondervraagde heeft gekozen door vragen als 'hoe oud bent u?' 'wat doet u voor werk?' (niet zo'n beste vraag want dan is het spel gauw afgelopen). Dat is best een leuk spel. Bij het nagesprek komen punten aan de orde als: welke volgorde van vragen stellen is belangrijk? Dat is prima, maar vragen als 'voelde je je ook een ander mens worden?' en 'was het moeilijk om in je rol te blijven?' hebben niks te maken met het doel van deze oefening: leerlingen bekend maken met het werk van een journalist. Ze zijn misschien geschikt voor groeitrainingen of acteursopleidingen, niet voor een krantenproject. Een oefening die ik niet begrijp, is een interview-opdracht (blz. 30) waarbij de ondervraagde het woordje *ik* niet mag gebruiken. Dit wordt toegelicht met de opmerking: 'Een zinvolle oefening in verband met interviews, want vaak wordt in interviews het woordje *ik* niet gebruikt.' De bedoeling van de opdrachtgever ontgaat me. Ik vind het erg genoeg dat mensen zo zelden *ik* zeggen. Wil de opdrachtgever de leerlingen laten merken hoe afschuwelijk dat onpersoonlijke praten is, of wil hij de leerlingen dat juist aanleren? Kleinere bezwaren zijn dat er in deel B een kwis voorkomt die een enquête genoemd wordt, en dat op blz. 5 sprake is van een hoofdartikel op de voorpagina waar waarschijnlijk 'opening' bedoeld is. Hoofdartikelen staan meestal niet op de voorpagina; wat veel mensen een hoofdartikel noemen, is het belangrijkste stuk nieuws en journalisten noemen dat opening of 'lead', zoals ook op blz. 8 staat.

Het doel van deel C is het 'actualiseren van de lessen die volgens het lesrooster worden gegeven'. Wie hier wat mee wil doen, zal erg kritisch moeten zijn.

Het doel wordt zeker bereikt door een leerkracht die in twee weken een indrukwekkende hoeveelheid knipsels uit een plaatselijke krant wist te halen voor het onderwerp biologie. Ook de verwerkingsmogelijkheden die daarbij worden voorgesteld, lijken me heel aardig.

Op blz. 17-24 van dat deel staat een stel opdracht die heel aardig is, ook al omdat hij bedoeld is om aan te tonen hoe goed je de krant kan gebruiken ter vervanging van het schoolboek. Maar dat is niet hetzelfde als wat de doelstelling preten-

OPROEP

Het redactieteam van **Moer** moet uitgebreid worden.

Wij zoeken daarvoor contact met iemand, die door haar/zijn werk goed bekend is met het

- kleuter/basisonderwijs, en/of
- lager beroepsonderwijs.

Wat doet een redactielid?

- veel stukken lezen voor het tijdschrift
- ideeën ontwikkelen voor publikaties
- contacten leggen en onderhouden met auteurs
- eens per maand een hele zaterdag vergaderen
- soms een themanummer verzorgen
- en soms nog veel meer ...

Zo iemand moet vertrouwd zijn met de VON en zin hebben in het redactionele werk.

Zo iemand ontvangt

- veel voldoening
- fijne contacten
- en soms nog veel meer ...

Heb je wel zin, of weet je iemand anders die dit goed zal kunnen, reageer dan voor 1 november door te bellen of te schrijven naar:

Johan Eimers
Groenestraat 49
6531 HB Nijmegen
tel. 080 — 556211

deert.

Een erg schoolse opdracht staat op blz. 7. Vragen bij een stukje over 'Fijnproever op vakantie ontmaskert zwendel met zalm en krab in blik'. Je kan je de vragen al voorstellen: Wat is een fijnproever eigenlijk?; De man had een fijne neus voor zalm ... Wat betekent dat?; Weer een leuke woordspeling ... Wat bedoelt men met: 'Dat is het neusje van de zalm?' Dit soort vragen heeft Theo Thijssen al voor de eerste wereldoorlog belachelijk gemaakt. Met actualiseren hebben ze in

ieder geval niks te maken.

Deel D tenslotte wil 'de krant gebruiken als bron van actuele informatie bij het bespreken van een thema in het kader van wereldoriëntatie. Ook wordt aandacht besteed aan andere vakken, zodat sprake kan zijn van thematisch onderwijs.' Dat klopt wel met dit deel als je tenminste voor-gekookte onderwerpen wilt aanvaarden voor thematisch onderwijs. De aangeboden verwerkings-mogelijkheden zijn heel verschillend (van opdrachten om het woordenboek te gebruiken tot een opwekking om eens na te denken welke speelmogelijkheden er in je buurt zijn en daar 's wat aan te doen). Ze kunnen je in ieder geval op ideeën brengen.

Je moet dit boek niet als leerboek gebruiken, zeggen de samenstellers. Het moet ergens in de klas liggen en ieder, leerkracht en leerlingen moet er zich door laten inspireren. Als je het zo gebruikt, lijkt het me een heel geschikt boek.

Tijdschriften zijn ook kranten

Doordat KIK een initiatief is van de dagbladen, staan er in de boeken die ik hier vermeld heb, alleen maar ideeën voor het werken met kranten. Je hoeft niet zo vreselijk slim te zijn om te snappen dat je al deze ideeën ook kan toepassen op tijdschriften. Die kunnen soms extra leuk zijn doordat ze soms kleuren hebben, veel plaatjes en erg verlokkelijke advertenties. En ook omdat er veel tijdschriften zijn die op bepaalde categorieën jonge mensen gericht zijn.

Overigens hoef je niet alleen in het lager onderwijs te werken met kranten; ook daarna zijn er mogelijkheden genoeg. Daarom geef ik hieronder nog wat aanvullingen.

In het boek van Marcel van Dijck en Ton Rosier¹ staan een paar thema's beschreven waar je ook kranten bij kan gebruiken. Bij het thema 'Vrede met alle geweld' wordt de krant gebruikt om er stukken in te zoeken die gaan over vrede, onvrede, geweld. Lezing van die stukken leidt tot spelopdrachten, schrijfopdrachten, opzoekwerk en onderzoek. Het thema 'De krant' geeft aan hoe je op basis van één kranteberichtje spelen kan ontwikkelen waarin de leerlingen hun eigen werkelijkheid met die van de krant kunnen vergelijken. Voor oudere leerlingen staat er in *Taal vandaag*² deel 3 op blz. 143-146 een aardig simulatiespel over het maken van een voorpagina. Het duurt tenminste drie lessen en het geeft de leerlingen

een aardige gelegenheid om te zien wat er gebeurt op een kranteredactie: het zal ook best vaak een spannend spel zijn en dat klopt dan met de werkelijkheid van de krant: steeds moet je weer opnieuw bekijken wat het belangrijkste is en waarom je dat vindt.

Zelf heb ik een aantal jaren in brugklassen een muurkrant laten maken. Elke week was er een nieuwe redactie van drie. Die bedachten een naam voor de krant, waren verantwoordelijk voor de vormgeving, probeerden spel- en taalfouten uit de bijdragen te halen en leverden zelf ook bijdragen. De leerlingen werkten er met veel plezier aan, ook thuis.

Als je zoiets hebt als een muurkrant, moet je wel goed weten wat je er wel of niet in wilt hebben. Ikzelf en anderen die 't ook wel 's wilden proberen, hebben de nodige gesprekjes gehad met schoolleidingen die (zich af)vroegen waarom er nou zoveel politiek, sex, flauwe grappen, kritiek op school, enz. aan de muur moest hangen, waar iedereen (collega's, andere leerlingen, ouders) van mee kon genieten. Volgens mij moet je inderdaad alles toelaten: dan zul je met je leerlingen discussiëren als je het niet met hun bijdragen eens bent, en je zal je leerlingen moeten verdedigen naar buiten. Als je voorwaarden stelt, zal je die moeten verantwoorden tegenover je leerlingen.

Vergeet niet wat Interkom biedt

Het kan nooit kwaad om 's te bladeren in *Interkom*³, het ideeënblad van de VON. Daar vind je allerlei ideeën om met kranten en tijdschriften te werken vanaf de kleuterschool tot in vwo 6.

Tot en met nummer 24 kan je het je gemakkelijk maken door te snuffelen in de inhoudsopgave van alle voorgaande nummers die in die aflevering (jaargang 5, nr 1) is opgenomen. De ideeën zijn daar gerangschikt naar kleuter-, lager en voortgezet onderwijs. Van de ideeën die daarna gekomen zijn, geef ik hier een korte opsomming.

In nr 27/28 (jaargang 5, nr 4) schrijft Else Pistor over de functie van typografie in reclame (en leerboeken) voor de brugklas. Voor de derde klas lino beschrijft Ans Buys een les over het misbruik van de vrouw in de reclame.

In nr 29 (jaargang 6, nr 1) schrijft Marie-An Schut over een project waarin huisvrouwen de misdaadverslaggeving te lijf gingen.

In nr 30 (jaargang 6, nr 2) beschrijft Wout van Dishoeck een projectje met 3 atheneum (dat ove-

rigens 12 lesuren duurde) waarin de leerlingen met damesbladen werkten. Daarop sluit wel aan wat Annelies Zoomers beschrijft in nr 39 (jaargang 8, nr 1): 4 lhno ging na hoe je meer informatie kan verzamelen dan de *Viva*, 'omdat het zo fijn is om jezelf te zijn'.

In nr 42/43 (jaargang 8, nr 5) maakt Wil van der Veur met 3 vwo en 4 havo een voorpagina.

In nr 45/46 (jaargang 9, nr 2/3) beschrijven Peter Jansen e.a. een groot taalproject voor de boven-

bouw havo/atheneum over 'arbeider en arbeidssituaties'.

Noten

- 1 Zie *Leesvoer* in dit nummer.
- 2 J. Vos en H. v.d. Laan *Taal vandaag* 3 Ten Brink, Meppel 1976.
- 3 Zie kol. 2 aan de ommezijde van het omslag.

HET CADEAU

Toen de VON 10 lentes jong werd, kreeg zij van de didactiek commissie Nederlands van de Vereniging van Leraren in Levende Talen een mooi cadeau: een blanco boek. De titel hadden de milde gevers al bedacht:

Goed beVONden.

Onder deze naam staat de commissie een DCN-cahier af waarin de VON haar inzichten en opvattingen kan uitdragen: DCN-cahier 13, Groningen, Wolters-Noordhoff, 1982.
Wat er goed bevonden gaat worden dat hebt u, lezer, in eigen hand.

Hoe? Schrijf!

In het komende jaar kan een ieder zijn/haar ideeën over moedertaalonderwijs of een onderdeel daarvan in de vorm een artikel laten meedingen naar een plaatsje in de bundel. De inzendingen moeten aan de volgende voorwaarden voldoen:

- de nadruk moet liggen op de praktische toepasbaarheid;
- de suggesties voor de lespraktijk moeten vanuit een goed doordachte visie worden gegeven;
- zowel deze visie als de achterliggende theorie moeten de praktijk onderbouwen;
- de visie op onderwijs en maatschappij moet duidelijke relatie vertonen met de opvattingen die in de vereniging leven (zie de beleidsnota en de aantekeningen daarover in Moer 1980: 3);
- de bijdrage omvat maximaal 25 pagina's (wie meer te bieden heeft neme het zekere voor het onzekere en sture het werk toch op).

Nogmaals: schrijf!

Stuur uw inzending vóór 1 juli 1981 naar:

Paul Kuyer, Ringdijk 16; 1097 AB Amsterdam.

Maak van een leeg cahier een mooie geste!